

Nagy jelentőségűek azok a pedagógus fórumok, ahol lehetőség nyílik a leírt kérdések megvitatására, annak pozitív és negatív összetevőivel és következményeivel együtt is.

A fentiek szellemében ezt tette a VI. Nevelésügyi Kongresszus is 1993. augusztus 25—28. között.

DR. FARKAS OLGA

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

Új viselkedési formák tanulása AVP csoportokban

1993 februárjában és márciusában Eveson Susanna, kanadai pszichoterapeuta Miskolcon, Debrecenben és Szegeden tartotta Magyarországon első ízben az AVP Alaptréningeket, augusztusban pedig Hollóstatón az AVP Haladó tréninget.¹ A tréningeken gyakorló pedagógusok, orvosok, pszichológusok és más, a segítő szakmában dolgozó szakemberek vettek részt. Susanna az AVP Haladó tréning résztvevőiből szervezte meg ugyanebben a hónapban a bentlakásos AVP Trénerképző kurzusát azzal a céllal, hogy a kiképzett szakemberek meghonosítsák és széles körben megvalósítsák az AVP programjait.²

Az AVP célja és működésének lényege

Az AVP, Alternative to Violence Project — Alternatíva az Erőszakkkal Szemben egy nemzetközi, önkéntes szervezet, melynek célja, hogy az egyéneket segítse konfliktusaik kreatív megoldásában. Az AVP egy új lehetőséget kínál az agresszióval szemben. Mind nyilvános, mind a büntetésvégrehajtó intézményekben gyakorlati tréningeken lehetővé teszi, hogy önmagunk és mások számára megtaláljuk a mindennapok hatékonyabb viselkedési formáit.

A tréningek oly módon fejlesztik az egyének kommunikációs, konfliktuskezelési és közösségépítés készségeit, hogy azt egy résztvevő a mindennapi életében tudja hasznosítani.

A jelenlevők szerepjátékokon, valós élethelyzeteken keresztül megtapasztalják, hogy a tehetetlenség, az elnyomás, a zsarnokság, a neheztelés, a megbántódás, a harag stb. negatív töltésű érzéseit hogyan lehet alkotó erővé alakítani, ami építő jellegű megoldási formákat eredményez. Ezt az erőt az AVP „Átalakító Erőnek” nevezi, és ennek használatára tanítja meg az embereket. Ennek birtokában az ellenséges, a fenyegető és a romboló energiákat megértő, jóakarató és kooperálni képes energiává tudjuk átalakítani.

A program mindenki számára nyitott, tekintet nélkül műveltségre, vallásra és a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt státusra. Pénz hiányában senkinek sem kell arra kényszerülni, hogy távolmaradjon a „workshop”-októl, hisz az AVP tréningek részvételi díja a résztvevők mindenkor szociális körülményeitől függ.

Az önképzés egyik lehetséges modellje: konszenzuseresés tanulása az AVP csoportokban

Ha valaki még nem próbálta ki, hogy „csoportozás” során ismerje meg önmagát és mások érzéseit és gondolatait ... stb., nagy lépést tesz előre a személyiségfejlődésében, ha rászánja magát. Sokféle módszer és mozgalom létezik napjainkban, ahol a segítő szakmában dolgozók gyakorlati tréningeken hasznos ismereteket sajátítanak el.³ Pl. megtanulnak odafigyelni és meghallgatni másokat ... stb.

A sokféle lehetőség közül a legfrissebb élményemről, az AVP tréningek pedagógus-személyiségfejlesztő szerepéről szólok.

Az AVP filozófiája tömören a konszenzuseresés, a konfliktusok erőszakmentes megoldásának az eszméjét hirdeti. De mit jelent az „erőszak”, amivel szemben ezek a programok alternatívát kínálnak? Az agresszió nem szükségszerűen fizikai természetű. Lehet verbális is: pl. a gyerek megszidása, a feleség szüntelen házsártoskodása, a főnök a beosztottal való kiabálása stb. — ez mind mind erőszak. A verbális erőszak persze azonnal vagy később fizikálissá durvulhat. Az erőszakosság folyhat intézményes keretek között is — gondoljunk csak az iskolákra, a börtönökre, a katonaságra, a kórházakra — bármire, ahol az intézmény az ember fölött, mint személytelen hatalom áll.

Talán érdemes volna közelebbről megnézni, hogy a tanítási- tanulási folyamatban hogyan jelentkezik a „kényszerítés” finomabb vagy durvább módjai.

A valódi nevelés lényege, hogy belső motivációra és öntevékenységre épül, amit külső büntetés és félelemkeltő eszközökkel nem lehet elérni. A tanulóknak csak az átél, a meggyőződésből vállalt motívumok válnak erőfeszítésre, cselekvésre késztető belső ösztönző rendszerre, vitális erővé.

A tételszerűen megfogalmazott „külső hatások belső indítóokká válása” ténylegesen csak úgy valósulhat meg, ha pedagógiai – pszichológiai elveket tudok működtetni az olykor megalázó, a nehezen elviselhető, a nyílt vagy burkolt erőszakos viselkedésformák helyett a nevelés folyamatában. Egyik gyerek így vélekedik egy hasonló helyzetről: „számomra az erőszak legelviselhetetlenebb formája az, amikor a felnőttek éreztetik velem, hogy számukra nem fontos, hogy ki vagyok, mit csinálók, és mit mondok. Ez ellen, sajnos, nem tudok tenni semmit.”

De meg lehet-e tanulni hatalmi eszközök nélkül hatékonyan nevelni úgy, hogy az osztályterekben a tanár is, a diák is jól érezze magát? Ha igen, hol lehet ezt elsajátítani? Egyik ilyen tanulási lehetőség, hogy egy tanárjelölt vagy egy gyakorló pedagógus AVP tréningeken vesz részt. Ez a forma teret és lehetőséget kínál a „tréningező” potencianálisan meglévő képességeinek mozgósításához, kibontakozásához, új gondolkodásmód kialakításához.

Az AVP tréningek sajátosságai

A 30 órás AVP Alaptréning anyagára épül az ugyancsak 30 órás Haladó tréning.

Az AVP gyakorlatának megfelelően egy nap alatt 2-3 session-ra (egység) kerül sor. Session-ként visszatérően a Napirend áttekintése után a Gyülekező hiteles, élményszerű beszámolóiban abban segítik a résztvevőket, hogy egymásra hangolódjanak, majd ezt követően egy Könnyed és élénk játék az oldódást, a könnyedség érzésének a kialakulását segíti. Rendszerint ezután az „előkészített talaj” után következik a session-kénti nagyobb odafigyelést, intenzívebb koncentrációt, igen komoly és mély gondolatokat igénylő Főgyakorlat. Minden session Értékeléssel zárul.

Az „elsajátított tananyag” a résztvevők életpasztalataiból, a szituációs játékokon, gyakorlatokon keresztül megélt érzésekből, valóságos, objektíve jól körülhatárolható, ténylegesen átélt interakciókból ered. Életreszóló tanulási élmények sorozatát élheti át egy jelenlévő. Az így megszerzett tudás „beépül”, valóban használható és maradandó értékként a személyiség részévé válik. Aki lélekben is teljes lényével részt tud venni a 3 × 3 nap eseményeiben, az eddig még ismeretlen, bár körvonalaiiban meglévő, de bejáratlan, káprázatos úton haladhat: a csapdák tömkelegét alattomosan rejtegető erőszakos viselkedési formák helyett felfedezheti, kipróbálhatja és megtanulhatja a különböző szituációk megoldásának új módjait.

A tréning egymást követő session-jai, azok egymásra hatása valóságos műalkotássá áll össze, mely eredményeképpen a „tréningező” szemlélete megváltozik. A szemléletváltás következtében pedig a viselkedése. Képessé válik egy tisztességen, méltányosságon és gondoskodáson alapuló közösséget felépíteni. Továbbá egy résztvevő megtanulja, hogy hogyan bonthatja ki a személyisége lényegét, „magját”, hogy a mindennapi viselkedésében a szeretet, a könnyedség, a derű és a lágyág legyen jelen. Hogyan haladhat a teljesség felé, hogyan szabadulhat meg a védekező mechanizmusoktól, hogyan alakíthatja át a dühöt, a félelmet ... stb., amik megakadályozzák a harmónia, az egyensúly érzésének kialakulását az osztályterekben.

A tréning során a résztvevők képessé válnak önmaguk és mások tiszteletére, a csoport koordináta tengelyében értéknek számít a nyitottság, a tolerancia, az empátia és a „hozzáértő” figyelem egymás iránt.

Hogyan tovább?

A csoport „változtató kapacitásának” ereje, hatékonysága abban mérhető le, hogy milyen mélyen és mennyi ideig tart az általa elindított folyamat. Roppant izgalmas kérdés, hogy a tréningek során kialakult alapvetően új attitűdöket feltételező, merőben másfajta gondolkodást képes-e vagy sem a pedagógus az oktató- nevelő folyamatot humanizáló gyakorlattá transzformálni a napi tanítási-tanulási tevékenységek során.

A saját tapasztalataimmal megegyezően kutatások százai bizonyítják, hogy komoly tréningek után egy pedagógus saját nevelőtestületébe, gyerekcsoportjába egy nagyobb fokú együttműködési készséget, toleranciát, az interperszonális kapcsolataiban egy erőnyerő megállapodást feltételező szemléletet visz. Képessé válik olyan klíma megteremtésére, ahol a törődés, a felelősség, a támogatás, az őszinteség, a figyelmesség, a megbízhatóság a mindennapok pedagógiai gyakorlatában jelenlevő értékek.

Befejezés helyett

A hatékony nevelési folyamatban nélkülözhetetlen „gyakorlati készségek” elsajátításának szükségességére és lehetőségére gondolva, talán érdemes volna minél több pedagógusnak kipróbálni az önképzésnek ezt a módját is.

JEGYZETEK

1. Susanna Eveson, az AVP nemzetközi szervezetének egyik vezető trénera 1949-ben mint tinédzser hagyta el Magyarországot. 1989-től hat alkalommal tért vissza hazánkba. „Workshop”-okat vezetett pszicho-szociodráma, bioenergetika és meditáció témakörökben szakembereknek, orvostanhallgatóknak és más, a segítő szakmában dolgozóknak. Tanításait rendkívüli érdeklődéssel és nagy elismeréssel fogadták.

2. L. bővebben: Farkas Olga: Az első AVP csoportok Magyarországon. Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Neveléstudományi Tanszék, Szeged, 1993. Kézirat.

3. L. bővebben: Rudas János: Delfi örökösei önismereti csoportok: elmélet, módszer, gyakorlatok. Gondolat, Budapest, 1990.

DR. BÓRA FERENC

Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola
Kaposvár

Az osztályfőnök környezet megóvására nevelése az alsó tagozatban

Heterogén igények

A nevelés szempontjából figyelembe kell venni az állampolgárok igényeit, a három életszféra: társadalom, természet, gazdálkodás — átalakulóban lévő helyzetét és fejlődési irányait, hiszen ezekben valóságos és természetes követelmények rejlenek. A jelen és a jövő embere az átalakulás kihívásainak akkor felel meg, ha felismeri az új típusú lehetőségeket és tevékenységeket, s felkészülten vesz részt a metamorfózisban.

Változó és eltérő érdekek akumulálódnak a jövőről kialakítandó emberfelfogásban, a pluralista társadalom heterogén, sokszínű igényt támaszt a környezet megóvására nevelésben is. Sem az új oktatási törvény, sem hatalomból következő utasítás nem kötelezheti